

SEBESZTYÉN ANDREA
jogász,
gendersizakértő

mindig illendelmes, és vesse alá magát az elvárásoknak, akkor az őt elgáztatni hivatott belső hangját némtjük el.

Ezen a ponton érdemes kitágítani a szexuális zaklatás témáját és túllépni a végtelenen erőszkos, nagy figyelmet kapó eseteken. Ejtjuti a hétköznapi, már-már fel sem tűnő történetekig. Amikor egy férfi túl sokáig tartja a kezünket az övében kezfogáskor. Amikor egy fiatal nőnek egy idős férfi azt mondja, hogy hia, lennék csak fiatalabb, maga nem menekülne! Amikor az iroda falára meztelen nő plakátot szegez ki a férfi kolléga, és rendszeresen tájékoztat minket a nemi szerve működéséről vagy a szexuális életéről. Amikor az egyetemről oktató azt mondja, hogy ha rövidebb ruhában jött volna, kollégium, adnék egy középet, de így! Amikor a boltvezető megpaskolja az eladó nő fenekét, és sóhajtozik, hogy van mit fogni rajta. Ahány nő vel beszéltem a napokban, mindnek volt tapasztalás vagy négy-öt ilyen emléke. Kapásból ennyi. Sokan nem is tudják, hogy ez zaklatás, életük során egyszerűen megszokták. Megszoktuk.

Mert az van belénk kódolva, hogy örülni kell, ha például a munkahelyünkön egy férfi megdicséretti a külsőnket - magyarázza Szűts Andrea jógaász, gendersizakértő. - És néha valóban jólesik, mert kedvesség. Csakhogy innen könnyű belecsúszni valami másba. Gondoljuk végig, tényleg olyan természetesen el kell-e fogadnunk, hogy a férfiak bírálják a külsőnket, és kétértelmű a tudomásunkra hozzák a véleményüket róla. Egy munkahelyen a munkavégzésen, a szakmai tudáson, a hozzájárásunkon kell alapulnia a véleményeknek. De sokan legyintenek, hogy ó, hát neki ilyen a stílus! És nem veszik észre, hogy az ott dolgozó nő gyomorgörcsrel jár be, mert nem tudja, aznap mit mondanak neki.

A JOG HASZNÁLHATÓ ESZKÖZ

A magyar jogrendszerben is definiálják a szexuális zaklatást, ám a többi zaklatással együtt kezelik. Jogi fogalmakkal amúgy lehetetlen leírni és azonosítani a problémát. Ám a törvényben használt kifejezések - megfélemlítő, ellenséges, megalázó, megszegényítő vagy támadó - mégis alkalmasak arra, hogy beemeljük őket a közbeszédbe. Vagyis teljesen függetlenül attól, hogy a közeledni kívánó fél "nem akart semmi rosszat", "csak viccelt", "poénkodott", és így tovább, a zaklatás fennáll, ha ez a közeledés a másik fél részéről nem kívánatos. Ha nem akarja, zavarja, sérti, bántja. Nincs helye vitának arról, hogy valaki túlértékény-e, vagy sem, mert az ő érzékényisége az egyetlen norma, és pont.

SZÜTS ILDIKÓ
Az Országos Humánmenedzsment Egyesület elnöke

Nincs helye vitának arról, hogy valaki túlértékény-e, vagy sem, mert az ő érzékényisége az egyetlen norma, és pont.

Sebesztyén Andrea éveken át dolgozott az Egyenlő Bánásmód Hatóságnál, ahol jó néhány zaklatási ügyet vizsgált ki, és hoztak róla határozatot. Ezen a fórumon a munkavállalók a munkahelyüket panaszoiká be, mert ellenséges, megalázó, veszélyeztető munkakörnyezetben kell dolgozniuk. Az eseteket kivizsgálják, és a határozat megjelenik az adott cég honlapján. Ám a zaklatások történeteknek csak kis része kerül bíróságra vagy bármilyen vizsgálóra jogosult szerv elé, olyan kevesen hisznek abban, hogy érdemes harcolni az igazukért.

En mégis azt vallom, hogy a jog igenis használható eszköz - mondja Sebesztyén Andrea. - Belsőnkben van egy emberlétlencse sem egyszerű a bizonyítás, mégsem hagyják annyiban. A jog normáit tudni bizonyos magatartást, és elítélhet, szabotálni lehet. Sokakat a szankciók tartanak vissza attól, hogy zaklassanak másokat. Az én állásom ebben az ügyben egyértelműen emberjogi megközelítésű. Vagyis a zaklatást a nők elleni erőszak körébe sorolom, megjegyezve, hogy az álláson kívül a szexuális erőszak is, és érinti az egyéb szexuális irányultságúakat is. Egyébként a nemzetközi jogi szakmai környezet sem elszigetelt, devizáns egyénékről beszél, hanem a társadalmi viszonyokat is érintő problémákról. Csak ezek vizsgálatával, felülvizsgálásával lehet kezelni. Látható, hogyan változik a helyzet a családon belüli szerepvállalás átalakulásával, felzárkózó olyan generáció, amelyben a férfiak többet vállalnak az otthoni munkából, a gyereknevelésből, partneri viszonyban vannak a társakkal. Ők viszont mindig a munkahelyükön sem akarják a szexuális manipulálni a nőket, pláne nem gondolkodnak úgy a nő tulajdonképpen erre való, és csak örülhet neki. Tágabb értelemben érdemes lenne felülvizsgálni a hirdetéseket vagy a filmeket, ezekben a nők gyakran csupán a vágy tárgyai, így észrevételül is rögzül bennük. Márpedig így sok nő a külsejével azonosul, a férfiak pedig nem tudnak másként, csak kívánandó tárgyként rájuk nézni.

Nemrég egy férfi azt magyarázta egy rádió beszélgetés során, hogy a nők szemé kiüvölt, telefonáló műsorában, hogy a nők szemé kiüvölt.

Megfilmesítve

A mozikban éppen most futó, *Botrány* című film az egyik legdurvább zaklatási ügyet a FOX News hírtelevízió igazgató *Roger Alles* gyomorforgató történetét dolgozza fel. Erről az esetről az HBO minisorozatot is készített, *Russell Crowe-val* a főszerepben. Ugyanez a téma a *The Morning Show* című sorozat első évadának (főszerepben *Jennifer Aniston* és *Reese Witherspoon*), ebben egy tévécsatorna férfi sztárja bizonyul zaklatotnak, és azonnal elbocsájtják. Ám az epizódokból kiderül, mennyire tudták, mi zajlik a műsor körül, és az is, nek hogyan alakítja át a viselkedését a botrány.

ő már bőkolni sem mer semkinek, nehogy feljelentés. Szép példája a hátrításnak, hiszen végletesnek állítja be a nő méltóság tisztelgére irányuló törekvéseket. Eszembe jutott az a kiváló, a legjobbak közé sorolt színészünk, aki egy tévéműsorban nevére mesélte, hogyan tette a kezét egyik partnere mellé minden egyes előadásán. Jókat kacarászott, ahogy felidézte, hogy a színésznő a szerepe szerint holtan fektetű, ő pedig minden este elkövette ez a „csinny”.

A MUNKA HELYE

A legtöbb zaklatás munkahelyen, munkahelyzetben szenvedjük el. A mindenki számára ismert és egyértelmű normarendszer meghatározásával a munkahelyeket biztonságosabbá lehetne tenni, különösen, ha ehhez jelzetszámokba lehetne tenni, beszélni a megfelelő következményekről. Csak hogy Szűts Ildikó, az Országos Humánmenedzsment Egyesület elnöke szerint Magyarországon elenyészően kevés cég vagy intézmény szerepelteti a szexuális zaklatás kifejezést az etikai kódexében. Sőt etikai kódex is kevés helyen van, pedig jó lenne.

Nemzetközi cégeknél erősebb utalásokat lehet találni e tekintetben, de a zaklatás szót is merik használni. Nálunk ódzkodnak ettől, inkább csak körülrják. Pedig ahol jó a vállalati kultúra, ahol a teljesítmény számít, és ahol a szabályok a vezetőkre ugyanúgy vonatkoznak, mint a beosztottakra, ott nemigen fordulnak elő ilyen ügyek. Ismeretek olyan céget, ahol zaklatás miatt váltak meg egy vezetőfő, ám hivatalosan nem ezzel indokolták. Pedig a vizsgálat során kiderült, hogy az előző munkahelyén is ez volt a gond vele. Egy másik helyről, amúgy kimondottan jó kulturájú vállalatról van szó, a HR-es keresett meg, mert érkezett hozzájuk egy panasz. Hogyan vizsgálják ki, kit vonjanak be, hogyan keressenek tanúkat? - ilyen kérdésekben kértek segítséget. Nem volt egyszerű, mert a vezetőtársakat megdöbbenítette, hogy akik ők szeretnek, tisztelnék, és jól dolgozik, így viselkedet, egyáltalán, elhígygék-e, hogy mindez igaz. Nagy belső tartás kell egy ilyen helyzet megoldásához, már csak ezért is mindent meg kell tenni a megelőzésért. Eddig a kulturális élet bombái robbantak, de lehet, hogy a gazdasági életben is előjönnek esetek, és akkor biztosan erőteljes változások indulnak el.

A mi társadalmunkban nagyon tartják magukat a hierarchizált kapcsolatokat. A tanárnak mindig igaza van, a főnöké a hatalom, az orvosnál ügyintézéskor és még számos helyzetben jellemző az alá-fölé rendelőds. Még mindig erre nevelünk, és így dolgozunk. Márpedig ez csak növeli a kiszolgáltatottság és a hatalommal való visszaélés esélyét, nem mellesleg ilyen helyzetben rosszabb az emberek konfliktusfelvállalási képessége. Itt tartunk most. Kérdés, hogy a következőkben felszínre kerülő esetek mentén értelmes beszélgetések zajlanak-e, vagy leragadunk a lincselésnél, hátrításnál, tagadásnál. ■